

ความคิดเห็นต่อการหนีภาษีของผู้เข้าร่วมโครงการสรรพากรสอนภาษีที่มหา'ลัย*

Opinions of Participants at RD Go Campus Workshop on Tax Evasion

ปานแก้วตา ลักคานาวณิช (Pankaewta Lakkanawanit)^{**}

วิลาวณย์ ดึงไตรภพ (Wilawan Dungtripop)^{***}

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการหนีภาษีก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการสรรพากรสอนภาษีที่มหา'ลัย โดยใช้แบบสอบถาม 2 ชุด เก็บข้อมูลก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ จากนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 ที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 95 คน ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของนักศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างไม่เห็นด้วยต่อการหนีภาษีทั้งก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษา ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการพบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นต่อการหนีภาษีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเข้าร่วมโครงการนี้ทำให้นักศึกษาไม่เห็นด้วยมากขึ้นต่อการหนีภาษี นอกจากนี้ในการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการหนีภาษีทั้งก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการระหว่างนักศึกษาหลักสูตรการบัญชีและนักศึกษาหลักสูตรอื่น และระหว่างนักศึกษาที่เคยและไม่เคยได้รับความรู้ทางภาษีอากรมาก่อน พบว่าความคิดเห็นเป็นไปในรูปแบบคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ก่อนเข้าร่วมโครงการนักศึกษาจะมีความคิดเห็นแตกต่างกันบ้างในบางประเด็น แต่หลังเข้าร่วมโครงการนักศึกษาทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่าการเข้าร่วมโครงการทำให้นักศึกษาทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นต่อการหนีภาษีไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งเน้นย้ำให้เห็นว่าโครงการนี้เป็นโครงการที่ดี ที่ทำให้นักศึกษาที่ไม่มีความรู้ด้านภาษีหรือมีความรู้ด้านภาษีน้อยมีทัศนคติที่ดีต่อการเสียภาษีมากขึ้น

คำสำคัญ: การหนีภาษี, จริยธรรม, ความคิดเห็น

* 1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการหนีภาษีก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ 2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการหนีภาษีก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ

1.To investigate students' opinions on tax evasion before and after attending RD Go Campus workshop
2.To compare students' opinions on tax evasion before and after attending RD Go Campus workshop

^{**} อาจารย์ ดร.ประจักษ์สาขาวิชาการบัญชี สำนักวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ นครศรีธรรมราช
e-mail: lpankaew@wu.ac.th

Lecturer in Accounting Program, School of Management, Walailak University, Nakhonsithammarat,
E-mail: lpankaew@wu.ac.th

^{***} อาจารย์ ประจำสาขาวิชาการบัญชี สำนักวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ นครศรีธรรมราช
e-mail: wilawan.du@wu.ac.th

Lecturer in Accounting Program, School of Management, Walailak University, Nakhonsithammarat,
E-mail: wilawan.du@wu.ac.th

Abstract

This research aims to investigate students' opinions on tax evasion before and after attending RD Go Campus workshop. Data were collected from 95 senior students by using two sets of questionnaires, before and after the workshop. The results have been shown that overall students disagreed with tax evasion and there were significant differences between students' opinions before and after participating the workshop. It is indicated that participation in this workshop led to increased disagreement of students over tax evasion. Moreover, the results of the comparisons between accounting students and non-accounting students have shown the similar pattern to those results of the comparisons between students who had ever and never been taught in taxation. That is to say, before students attended the workshop, their opinions were different in some issues. However, the opinions between the groups became non-significantly different after the workshop. It is implied that the workshop produced changes in order to narrow the gap in opinions between students. From this, it could be claimed workshop's accomplishment to improve students' attitude toward taxation.

Keywords: Tax Evasion, Ethics, Opinions

บทนำ

ภาษีเป็นรายได้หลักของประเทศเพื่อนำมาใช้จ่ายในการบริหารประเทศ ก่อให้เกิดความเป็นธรรมในการกระจายรายได้และจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังช่วยรักษาเสถียรภาพและสนับสนุนให้เกิดการขยายตัวเชิงเศรษฐกิจ ภาระหน้าที่ในการเสียภาษีนั้นมิใช่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคน ดังแนวคิดของ Adam Smith (อ้างถึงใน เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม, 2518) นักเศรษฐศาสตร์ชาวสกอตแลนด์ ที่ว่า “ผู้ที่อยู่ในบังคับของรัฐหนึ่งๆ แต่ละคนควรบริจาคทรัพย์สินเพื่อบำรุงการปกครองบ้านเมืองตามส่วนแห่งความสามารถของตนโดยไม่มีการยกเว้น” อย่างไรก็ตามในงานวิจัยของ Tsakumis และคณะ (2007) พบว่าประเทศไทยมีระดับการหนีภาษี (Tax Evasion) สูงเป็นอันดับสามจากประเทศกลุ่มตัวอย่างห้าสิบประเทศ และถือเป็นอันดับที่หนึ่งในกลุ่มประเทศในทวีปเอเชีย ซึ่งถือเป็นปัญหาที่ควรตระหนักเนื่องจากการหนีภาษีจะทำให้ภาครัฐมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการบริหารและพัฒนาประเทศ

ทั้งนี้เพื่อเป็นการลดปัญหาการหนีภาษี กรมสรรพากรซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่ในการจัดเก็บภาษีจึงได้จัดโครงการเพื่อกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึก และทัศนคติที่ดีต่อการเสียภาษีอย่างถูกต้องด้วยความสมัครใจของประชาชน โดยโครงการส่วนหนึ่งเน้นเยาวชนเป็นกลุ่มเป้าหมายเพื่อปลูกฝังทัศนคติตั้งแต่เยาวชน โครงการหนึ่งที่มีความสำคัญคือ “โครงการสรรพากรสอนภาษีที่มหา'ลัย (RD go Campus)” หรืออีกชื่อว่า “โครงการเพิ่มพูนศักยภาพและยกระดับความรู้ภาษีอากรเข้าสู่ระบบธุรกิจให้กับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน”

โดยเป็นโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการที่ให้ผู้เชี่ยวชาญและบุคลากรจากกรมสรรพากรถ่ายทอดความรู้และจัดกิจกรรมสนทนากลุ่มเพื่อยกระดับความรู้และทัศนคติต่อการเสียภาษีของนักศึกษาที่ใกล้สำเร็จการศึกษา

ในงานวิจัยของ Eriksen & Fallan (1996) แสดงให้เห็นว่าเมื่อนักศึกษาได้รับการถ่ายทอดความรู้ภาษีอากรจากผู้เชี่ยวชาญจะทำให้นักศึกษาเกิดทัศนคติที่ดีขึ้นต่อการเสียภาษีและตระหนักถึงปัญหาของการหนีภาษีมากขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการหนีภาษีก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการดังกล่าว เพื่อให้เห็นว่าการเข้าร่วมโครงการนี้จะทำให้นักศึกษามีความเห็นต่อการหนีภาษีที่แตกต่างไปจากเดิมหรือไม่อย่างไร เพื่อให้สถาบันการศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของการอบรมให้ความรู้ด้านภาษีแก่นักศึกษาก่อนที่จะจบการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการหนีภาษีก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการหนีภาษีก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

ภาษีอากร คือ รายได้หรือเงินหรือสิ่งที่รัฐบาลบังคับจัดเก็บจากประชาชนโดยไม่มีผลตอบแทนโดยตรงแก่ผู้เสียภาษี แต่เกิดประโยชน์ต่อประชาชนโดยส่วนรวม โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญในการจัดเก็บภาษีอากร คือ เพื่อหารายได้มาใช้จ่ายในกิจการของรัฐ กิจการของรัฐบาลที่ก่อให้เกิดความสงบสุข เจริญรุ่งเรืองและสร้างความเป็นอยู่ที่ดีให้แก่ประชาชน รัฐบาลสามารถใช้ภาษีอากรเป็นเครื่องมือในการควบคุมการบริโภค การผลิตหรือวิธีการดำเนินธุรกิจบางชนิดเพื่อมิให้เกิดผลเสียต่อเศรษฐกิจโดยรวม ภาษีอากรมีบทบาทสำคัญที่ใช้เป็นเครื่องมือในการกระจายรายได้และทรัพย์สินให้เป็นธรรม ซึ่งทำให้รายได้และทรัพย์สินของประชาชนทุกคนภายในประเทศเท่าเทียมกันหรือใกล้เคียงกัน และการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจโดยการใช้จ่ายมาตรการทางภาษีอากรมาช่วยส่งเสริมทางการจ้างแรงงานและการรักษาระดับราคาสินค้าให้สอดคล้องนโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐเพื่อป้องกันการเกิดเงินเฟ้อและเงินฝืด

การจัดเก็บภาษีอากรนั้น เป็นการบังคับเก็บจากผู้มีหน้าที่เสียภาษี ดังนั้น ผู้เสียภาษีจึงพยายามที่ไม่เสียภาษีหรือพยายามเสียให้น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ จึงปรากฏออกมาใน 2 รูปแบบคือ การหลบหนีภาษี (Tax Evasion) หมายถึง ผู้ที่ต้องเสียภาษีมีเจตนาละเมิดไม่เสียภาษี หรือเสียภาษีน้อยกว่าที่ควรจะต้องเสียตามที่กฎหมายกำหนด และการหลีกเลี่ยงภาษี (Tax Avoidance) หมายถึง การอาศัยช่องโหว่หรือความคลุมเครือของกฎหมายที่เปิดโอกาสให้เสียภาษีน้อยลง โดยไม่ผิดกฎหมายแต่ขัดกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย เช่น การประกอบธุรกิจที่ได้รับการลดหย่อนภาษี (สมคิด บางโม, 2556)

จะเห็นได้ว่าการหลบหนีภาษีหรือการหลีกเลี่ยงภาษียังมีสาเหตุมาจากบทบัญญัติของกฎหมาย และประสิทธิภาพในการบริหารภาษีของรัฐบาลเป็นสำคัญ หากมีบทบัญญัติทางกฎหมายที่รัดกุม เพิ่มบทลงโทษทางอาญาและทางแพ่งให้รุนแรง ผู้เสียภาษีจะได้ไม่กล้าเสี่ยงที่จะหลบหนีภาษีหรือหลีกเลี่ยงภาษีอีก นอกจากนี้

รัฐบาลควรสร้างจิตสำนึกที่ดีในการเสียภาษีเกิดความสมัครใจในการเสียภาษี และบริหารจัดการจัดเก็บภาษีให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น สิ่งเหล่านี้จะป้องกันการหลบหนีภาษีหรือการหลีกเลี่ยงภาษีได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ งานวิจัยของ McGee R. (2006a, b, 2007) และ Mc Gee R. และคณะ (2012) ซึ่งได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของบุคคลกลุ่มต่างๆ ในประเทศต่างๆ เช่น ไทย เวียดนาม เยเมน ที่มีต่อการหนีภาษี พบว่าส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับการหนีภาษี อย่างไรก็ตามอาจมีบางสถานการณ์ที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการหนีภาษีไม่ใช่เรื่องที่ผิดจริยธรรมแต่อย่างใด จากการศึกษาในประเทศไทยซึ่ง McGee R. (2006a) ที่ได้สอบถามข้อมูลจากนักศึกษาหลักสูตรการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยใช้แบบสอบถามถึงประเด็นต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการหนีภาษี พบว่าส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับการหนีภาษี โดยประเด็นที่นักศึกษาไม่เห็นด้วยกับการหนีภาษีมากที่สุดคือ ถ้าภาษีถูกนำไปใช้ในโครงการที่ก่อให้เกิดประโยชน์ แต่หากระบบการจัดเก็บภาษีไม่ยุติธรรม หรือถูกนำไปใช้อย่างไร้ค่า การหนีภาษีก็ไม่ถือว่าเป็นการผิดจริยธรรมแต่อย่างใด

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สำนักวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ชั้นปีที่ 4 ที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 95 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การเก็บแบบสอบถาม 2 ชุด คือ ก่อนเข้าร่วมโครงการ 1 ชุด มีผู้ตอบแบบสอบถาม 93 ราย และหลังเข้าร่วมโครงการอีก 1 ชุด มีผู้ตอบแบบสอบถาม 75 ราย โดยแบบสอบถามและคำถามในแบบสอบถามนั้นได้ดัดแปลงและแปลมาจากงานวิจัยของ McGee R. (2006a) และ McGee R. และคณะ (2012)

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลได้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและความคิดเห็นต่อการหนีภาษี และใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistics) ได้แก่ การทดสอบวิลคอกซัน (Wilcoxon Signed Ranks Test) และการทดสอบวิลคอกซอนแมนวิทนี (Wilcoxon Mann-Whitney Test) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยใช้สถิติอนพารามตริก (Non-parametric Statistics) เนื่องจากการแจกแจงของข้อมูลไม่เป็นแบบปกติ (Non-normal Distribution)

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

นักศึกษาระดับปริญญาตรี สำนักวิชาการจัดการ ชั้นปีที่ 4 ที่เข้าร่วมโครงการสรรพากรสอนภาษีที่มหา'ลัยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 84 คน คิดเป็นร้อยละ 90.30 และเป็นเพศชาย 9 คน คิดเป็นร้อยละ 9.70 โดยส่วนใหญ่ศึกษาในหลักสูตรบัญชี 48 คน คิดเป็นร้อยละ 51.60 รองลงมาคือหลักสูตรบริหารธุรกิจ 41 คน คิดเป็นร้อยละ 44.10 และศึกษาในหลักสูตรอื่น ๆ 4 คน คิดเป็นร้อยละ 4.30 และส่วนใหญ่เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับภาษีอากรมาก่อนเข้าร่วมโครงการ 76 คน คิดเป็นร้อยละ 81.70 และที่เหลืออีก 17 คน คิดเป็นร้อยละ 18.30 ไม่เคยได้รับความรู้ทางด้านภาษีอากรมาก่อนเข้าร่วมโครงการ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n = 93)	ร้อยละ
1. เพศ		
- ชาย	9	9.7
- หญิง	84	90.3
รวม	93	100.0
2. หลักสูตร		
- บัณฑิต	48	51.6
- บริหารธุรกิจ	41	44.1
- อื่น ๆ	4	4.3
รวม	93	100.0
3. ได้รับความรู้ทางภาษา		
- เคย	76	81.7
- ไม่เคย	17	18.3
รวม	93	100.0

สำหรับนักศึกษาที่เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับภาษาอากรมาก่อนเข้าร่วมโครงการ ส่วนมากจะมีความรู้ทางภาษาอากรในระดับดี 43 คน คิดเป็นร้อยละ 46.20 รองลงมาคือ มีความรู้ทางภาษาอากรในระดับปานกลาง 22 คน ในระดับน้อยมาก 17 คน ระดับน้อย 9 คน และมีความรู้ในระดับดีมาก 2 คน คิดเป็นร้อยละ 23.70 18.30, 9.70 และ 2.20 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับความรู้ทางภาษาอากร

ระดับความรู้ทางภาษา	จำนวน (n = 93)	ร้อยละ
- น้อยมาก	17	18.3
- น้อย	9	9.7
- ปานกลาง	22	23.7
- ดี	43	46.2
- ดีมาก	2	2.2
รวม	93	100.0
Mean = 2.04 /SD =1.179		

ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการหนีภาษีก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ

ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการหนีภาษีก่อนเข้าและหลังเข้ารับการอบรมภาษีอากรมีเกณฑ์ในการพิจารณาดังต่อไปนี้

ช่วงคะแนน	ระดับความคิดเห็น
1.00 – 2.20	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
2.21 – 3.40	ค่อนข้างเห็นด้วย
3.41 – 4.60	เฉย ๆ
4.61 – 5.80	ค่อนข้างไม่เห็นด้วย
5.81 – 7.00	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ก่อนเข้าร่วมโครงการสรรพากรสอนภาษีที่มหา'ลัย ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการหนีภาษีในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างไม่เห็นด้วยต่อการหนีภาษี (Mean =5.05) ใน 15 ประเด็น ได้แก่ ภาษีถูกนำไปใช้อย่างเหมาะสม (Mean =5.57) การหนีภาษีมีโอกาสถูกจับได้น้อย (Mean =5.53) การจ่ายภาษีน้อยจะทำให้ผู้อื่นต้องเสียภาษีมามากขึ้น (Mean =5.35) ผิดหลักศาสนา (Mean =5.31) ภาษีถูกนำไปใช้ในโครงการที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อนักศึกษา (Mean =5.24) ภาษีถูกนำไปใช้ในโครงการที่มีประโยชน์ (Mean =5.19) ภาษีถูกนำไปใช้ในโครงการที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง (Mean =5.16) รัฐบาลไม่มีสิทธิเรียกจ่ายเงินภาษีจากประชาชนเพิ่มขึ้น (Mean =5.11) รัฐบาลจัดเก็บภาษีในอัตราที่สูงเกินไป (Mean =5.01) ภาษีถูกนำไปใช้เพื่อสนับสนุนสงคราม (Mean =4.92) การไม่ได้รับความเป็นธรรมจากรัฐบาลเนื่องจากศาสนา เชื้อชาติ หรือชาติพันธุ์ (Mean =4.85) รัฐบาลลงโทษประชาชนเพราะการความเห็นทางการเมืองที่แตกต่างกัน (Mean =4.85) ภาษีถูกนำไปใช้โดยไร้ประโยชน์ (Mean =4.80) นักศึกษาไม่สามารถจ่ายภาษีได้ (Mean =4.72) ภาษีถูกใช้ในโครงการที่ไม่ถูกต้องทางศีลธรรม (Mean =4.62)

และนักศึกษาไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งต่อการหนีภาษีในประเด็นที่ทุกคนในสังคมต่างก็หนีภาษี (Mean =5.96) แต่นักศึกษามีระดับความคิดเห็นเฉยๆ ต่อการหนีภาษี ถ้าระบบการจัดเก็บภาษีไม่ยุติธรรม (Mean =4.37) และถ้าเงินภาษีส่วนใหญ่ตกอยู่ในมือของนักการเมืองที่ทุจริตและพวกพ้อง (Mean =4.35)

หลังจากเข้าร่วมโครงการสรรพากรสอนภาษีที่มหา'ลัย ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการหนีภาษีในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างไม่เห็นด้วยต่อการหนีภาษี (Mean =5.66) ใน 5 ประเด็น ได้แก่ รัฐบาลไม่มีสิทธิเรียกจ่ายเงินภาษีจากประชาชนเพิ่มขึ้น (Mean =5.80) ผิดหลักศาสนา (Mean =5.80) ภาษีถูกนำไปใช้ในโครงการที่มีประโยชน์ (Mean =5.79) การไม่ได้รับความเป็นธรรมจากรัฐบาลเนื่องจากศาสนา เชื้อชาติ หรือชาติพันธุ์ (Mean =5.72) รัฐบาลจัดเก็บภาษีในอัตราที่สูงเกินไป (Mean =5.71) การไม่สามารถจ่ายภาษีได้ (Mean =5.71) รัฐบาลลงโทษประชาชนเพราะการความเห็นทางการเมืองที่แตกต่างกัน (Mean =5.71) ภาษีถูกนำไปใช้ในโครงการที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง (Mean =5.53) ภาษีถูกนำไปใช้ในโครงการที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง (Mean =5.33) ภาษีถูกนำไปใช้โดยไร้ประโยชน์ (Mean =5.28) เงินภาษีตกอยู่ในมือของนักการเมืองที่ทุจริตและพวกพ้อง (Mean =5.24) ภาษีถูกใช้ในโครงการที่ไม่ถูกต้องทางศีลธรรม (Mean =5.17) ระบบการจัดเก็บภาษีไม่ยุติธรรม (Mean =5.16)

และนักศึกษาไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งต่อการหนีภาษี ถ้าทุกคนในสังคมต่างก็หนีภาษี (Mean =6.09) การหนีภาษีมีโอกาสถูกจับได้น้อย (Mean =6.04) ภาษีถูกนำไปใช้อย่างเหมาะสม (Mean =6.03) ถ้าภาษีถูกนำไปใช้เพื่อสนับสนุนสงคราม (Mean =5.93) การที่ทนายจ่ายภาษีน้อยจะทำให้ผู้อื่นต้องเสียภาษีมากขึ้น (Mean =5.85)

ในส่วนของการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการหนีภาษีก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการสรรพากรสอนภาษีที่มหาวิทยาลัยในภาพรวมพบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการ นักศึกษามีความคิดเห็นเฉลี่ยต่อการหนีภาษีอยู่ในระดับค่อนข้างไม่เห็นด้วยต่อการหนีภาษี (Mean =5.05) และหลังจากเข้าร่วมโครงการ นักศึกษามีความคิดเห็นค่อนข้างไม่เห็นด้วยต่อการหนีภาษีเพิ่มขึ้น (Mean = 5.66) และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ พบว่าได้ค่า $Z = -4.195$ และค่า $p = .000$ แสดงว่าก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการสรรพากรสอนภาษีที่มหาวิทยาลัย นักศึกษามีความคิดเห็นต่อการหนีภาษีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.5$) ใน 14 ประเด็น ได้แก่ รัฐบาลจัดเก็บภาษีในอัตราที่สูงเกินไป ระบบการจัดเก็บภาษีไม่ยุติธรรม การนำภาษีไปใช้อย่างเหมาะสม การนำภาษีไปใช้ไม่ถูกต้องทางศีลธรรม ผิดหลักศาสนา ภาษีถูกนำไปใช้เพื่อสนับสนุนสงคราม รัฐบาลไม่มีสิทธิเรียกเงินภาษีจากประชาชนเพิ่มขึ้น การหนีภาษีมีโอกาสถูกจับได้น้อย การที่ทำให้ผู้อื่นต้องเสียภาษีมากขึ้น ภาษีตกไปอยู่ในมือของนักการเมืองที่ทุจริตและพวกพ้อง และนักศึกษาไม่ได้รับความเป็นธรรมจากรัฐบาลอันเนื่องมาจากศาสนา เชื้อชาติ หรือชาติพันธุ์ และรัฐบาลลงโทษประชาชนเพราะการความเห็นที่แตกต่างกันทางการเมือง

และมี 4 ประเด็นที่นักศึกษาคิดเห็นว่าเป็นไม่แตกต่างกัน คือ ทุกคนในสังคมต่างก็หนีภาษี เมื่อภาษีถูกนำไปใช้โดยไร้ประโยชน์ หรือนำภาษีไปใช้ทั้งในโครงการที่ทั้งเกิดและไม่เกิดประโยชน์กับตนเอง (ดังแสดงในตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ระดับความคิดเห็นต่อการหนีภาษีก่อนและหลังเข้ารับการอบรมภาษี และการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ

คำถาม	ความคิดเห็นก่อนเข้ารับการอบรม		ความคิดเห็นหลังเข้ารับการอบรม		Wilcoxon signed ranks test	
	Mean	SD	Mean	SD	Z	p
1. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดถ้ารัฐบาลจัดเก็บภาษีในอัตราที่สูงเกินไป	5.01	1.605	5.71	1.363	-3.119	.001*
2. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดถ้าระบบการจัดเก็บภาษีไม่ยุติธรรม	4.37	1.712	5.16	1.661	-2.997	.0015*
3. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดถ้าภาษีส่วนใหญ่ถูกนำไปใช้โดยไร้ประโยชน์	4.80	1.672	5.28	1.573	-1.628	.052
4. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดถ้าภาษีส่วนใหญ่ถูกใช้ไปในโครงการที่ไม่ถูกต้องทางศีลธรรม	4.62	1.674	5.17	1.727	-2.273	.0115*

ตารางที่ 3 (ต่อ)ระดับความคิดเห็นต่อการหนีภาษีก่อนและหลังเข้ารับการอบรมภาษี และการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษา ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ

คำถาม	ความคิดเห็น ก่อนเข้ารับการ อบรม		ความคิดเห็นหลัง เข้ารับการอบรม		Wilcoxon signed ranks test	
	Mean	SD	Mean	SD	Z	p
5. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดถ้าภาษีส่วนใหญ่ถูกนำไปใช้ในโครงการที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท่าน	5.16	1.583	5.33	1.655	-.962	.168
6. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดแม้ว่าอัตราภาษีจะไม่สูง เพราะรัฐบาลไม่มีสิทธิเรียกจ่ายเงินจากประชาชนมากเท่าที่เป็นอยู่	5.11	1.507	5.8	1.336	-3.677	.000*
7. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดถ้าภาษีส่วนใหญ่ถูกนำไปใช้ในโครงการที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท่าน	5.24	1.577	5.53	1.630	-1.452	.0735
8. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดถ้าทุกคนในสังคมต่างก็หนีภาษี	5.96	1.459	6.09	1.129	-.2550	.3995
9. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดถ้าเงินภาษีส่วนใหญ่ตกอยู่ในมือของนักการเมืองที่ทุจริตและพวกพ้อง	4.35	1.943	5.24	1.567	-3.470	.0005*
10. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดแม้ว่าภาษีจะถูกนำไปใช้อย่างเหมาะสม	5.57	1.542	6.03	1.208	-2.293	.011*
11. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดถ้าการหนีภาษีนี้นั้นมีโอกาสดูกจับได้น้อย	5.53	1.486	6.04	1.120	-2.144	.016*
12. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดถ้าภาษีบางส่วนถูกนำไปใช้เพื่อสนับสนุนสงครามที่ท่านเห็นว่าไม่สมควร	4.92	1.491	5.93	1.189	-4.383	.000*
13. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดถ้าท่านไม่สามารถจ่ายภาษีได้	4.72	1.542	5.71	1.303	-4.435	.000*
14. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดแม้ว่าการที่ท่านจ่ายภาษีน้อยจะทำให้ผู้อื่นต้องเสียภาษีมากขึ้น	5.35	1.434	5.85	1.238	-2.439	.0075*
15. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดแม้ว่าภาษีส่วนใหญ่ถูกนำไปใช้ในโครงการที่มีประโยชน์	5.19	1.734	5.79	1.318	-2.483	.0065*

ตารางที่ 3 (ต่อ) ระดับความคิดเห็นต่อการหนีภาษีก่อนและหลังเข้ารับการอบรมภาษี และการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษา ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ

คำถาม	ความคิดเห็น ก่อนเข้ารับการ อบรม		ความคิดเห็นหลัง เข้ารับการอบรม		Wilcoxon signed ranks test	
	Mean	SD	Mean	SD	Z	p
16.การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดตามหลักศาสนาของท่าน	5.31	1.713	5.80	1.443	-2.470	.007*
17.การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดถ้าท่านไม่ได้รับความเป็น ธรรมจากรัฐบาลเนื่องจากศาสนา เชื้อชาติ หรือ ชาติพันธุ์ของท่าน	4.85	1.581	5.72	1.269	-3.382	.0005*
18.การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดถ้ารัฐบาลลงโทษประชาชน เพราะการความเห็นทางการเมืองที่แตกต่างกัน	4.85	1.628	5.71	1.383	-3.893	.000*
รวม	5.05	1.051	5.66	.99852	-4.195	.000*

เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาหลักสูตรการบัญชีและหลักสูตรอื่นที่มีต่อการหนีภาษี

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการหนีภาษีของระหว่างนักศึกษาหลักสูตรการบัญชีและนักศึกษาหลักสูตรอื่นพบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการนักศึกษามีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญ ($p < 0.5$) ในหลายประเด็น ได้แก่ การนำภาษีไปใช้ทั้งในโครงการที่ทั้งเกิดและไม่เกิดประโยชน์กับตนเอง การที่ทุกคนในสังคมต่างก็หนีภาษี การนำภาษีไปใช้อย่างเหมาะสม และการทำให้ผู้อื่นเสียภาษีมากขึ้น โดยนักศึกษาสาขการบัญชีมีแนวโน้มที่จะไม่เห็นด้วยกับการหนีภาษีมากกว่านักศึกษาหลักสูตรอื่น แต่เมื่อพิจารณาผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาหลังเข้าร่วมโครงการกลับพบว่า ไม่มีประเด็นใดเลยที่นักศึกษาสาขการบัญชีและสาขาอื่นมีความเห็นแตกต่างกัน (ดังแสดงในตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการหนีภาษีระหว่างนักศึกษาหลักสูตรการบัญชีและหลักสูตรอื่น

คำถาม	นักศึกษา	ก่อนเข้ารับการอบรม				หลังเข้ารับการอบรม			
		N	Mean Rank	Z	p-value	N	Mean Rank	Z	p-value
1. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดถ้ารัฐบาลจัดเก็บภาษีในอัตราที่สูงเกินไป	บัญชี	48	46.60	-.149	.882	40	41.04	-1.362	.173
	ไม่ใช่บัญชี	45	47.42			35	34.53		
	รวม	93				75			
2. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดถ้าระบบการจัดเก็บภาษีไม่ยุติธรรม	บัญชี	48	49.93	-1.096	.273	40	40.68	-1.166	.244
	ไม่ใช่บัญชี	45	43.88			35	34.94		
	รวม	93				75			
3. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดถ้าภาษีส่วนใหญ่ถูกนำไปใช้โดยไร้ประโยชน์	บัญชี	48	47.52	-.196	.845	40	40.46	-1.084	.278
	ไม่ใช่บัญชี	45	46.44			35	35.19		
	รวม	93				75			
4. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดถ้าภาษีส่วนใหญ่ถูกใช้ไปในโครงการที่ไม่ถูกต้องทางศีลธรรม	บัญชี	48	45.91	-.410	.682	40	37.38	-.272	.786
	ไม่ใช่บัญชี	45	48.17			35	38.71		
	รวม	93				75			
5. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดถ้าภาษีส่วนใหญ่ถูกนำไปใช้ในโครงการที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท่าน	บัญชี	48	52.65	-2.133	.033*	40	39.03	-.451	.652
	ไม่ใช่บัญชี	45	40.98			35	36.83		
	รวม	93				75			
6. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดแม้ว่าอัตราภาษีจะไม่สูงเพราะรัฐบาลไม่มีสิทธิเรียกจ่ายเงินจากประชาชนมากเท่าที่เป็นอยู่	บัญชี	48	51.94	-1.861	.063	40	40.98	-1.324	.186
	ไม่ใช่บัญชี	45	41.73			35	34.60		
	รวม	93				75			
7. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดถ้าภาษีส่วนใหญ่ถูกนำไปใช้ในโครงการที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท่าน	บัญชี	48	52.53	-2.088	.037*	40	38.16	-.072	.943
	ไม่ใช่บัญชี	45	41.10			35	37.81		
	รวม	93				75			

ตารางที่ 4 (ต่อ) เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการหนีภาษีระหว่างนักศึกษาหลักสูตรการบัญชีและหลักสูตรอื่น

คำถาม	นักศึกษา	ก่อนเข้ารับการอบรม				หลังเข้ารับการอบรม			
		N	Mean Rank	Z	p-value	N	Mean Rank	Z	p-value
8. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดถ้าทุกคนในสังคมต่างก็หนีภาษี	บัญชี	48	52.77	-2.319	.020*	40	43.45	-2.516	.012
	ไม่ใช่บัญชี	45	40.84			35	31.77		
	รวม	93				75			
9. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดถ้าเงินภาษีส่วนใหญ่ตกอยู่ในมือของนักการเมืองที่ทุจริตและพวกพ้อง	บัญชี	48	45.54	-.546	.585	40	36.99	-.440	.660
	ไม่ใช่บัญชี	45	48.56			35	39.16		
	รวม	93				75			
10. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดแม้ว่าภาษีจะถูกนำไปใช้อย่างเหมาะสม	บัญชี	48	52.38	-2.059	.040*	40	40.96	-1.349	.177
	ไม่ใช่บัญชี	45	41.27			35	34.61		
	รวม	93				75			
11. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดถ้าการหนีภาษีนั้นมีโอกาสถูกจับได้น้อย	บัญชี	48	51.73	-1.803	.071	40	40.23	-1.009	.313
	ไม่ใช่บัญชี	45	41.96			35	35.46		
	รวม	93				75			
12. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดถ้าภาษีบางส่วนถูกนำไปใช้เพื่อสนับสนุนสงครามที่ท่านเห็นว่ามันสมควร	บัญชี	48	48.18	-.445	.657	40	39.40	-.629	.530
	ไม่ใช่บัญชี	45	45.74			35	36.40		
	รวม	93				75			
13. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดถ้าท่านไม่สามารถจ่ายภาษีได้	บัญชี	48	51.93	-1.854	.064	40	37.61	-.171	.864
	ไม่ใช่บัญชี	45	41.74			35	38.44		
	รวม	93				75			
14. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดแม้ว่าการที่ท่านจ่ายภาษีน้อยจะทำให้ผู้อื่นต้องเสียภาษีมากขึ้น	บัญชี	48	52.99	-2.269	.023*	40	38.65	-.290	.771
	ไม่ใช่บัญชี	45	40.61			35	37.26		
	รวม	93				75			
15. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดแม้ว่าภาษีส่วนใหญ่ถูกนำไปใช้ในโครงการที่มีประโยชน์	บัญชี	48	54.13	-2.706	.007	40	38.58	-.256	.798
	ไม่ใช่บัญชี	45	39.40			35	37.34		
	รวม	93				75			

ตารางที่ 4 (ต่อ) เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการหนีภาษีระหว่างนักศึกษาหลักสูตรการบัญชีและหลักสูตรอื่น

คำถาม	นักศึกษา	ก่อนเข้ารับการอบรม				หลังเข้ารับการอบรม			
		N	Mean Rank	Z	p-value	N	Mean Rank	Z	p-value
16. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดตามหลักศาสนาของท่าน	บัญชี	48	48.08	-.413	.680	40	38.91	-.409	.682
	ไม่ใช่บัญชี	45	45.84			35	36.96		
	รวม	93				75			
17. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดถ้าท่านไม่ได้รับความเป็นธรรมจากรัฐบาลเนื่องจากศาสนา เชื้อชาติ หรือชาติพันธุ์ของท่าน	บัญชี	48	49.24	-.843	.399	40	39.49	-.657	.511
	ไม่ใช่บัญชี	4	44.61			3	36.30		
		5				5			
	รวม	9				7			
18. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดถ้ารัฐบาลลงโทษประชาชน เพราะการความเห็นทางการเมืองที่แตกต่างกัน	บัญชี	4	51.59	-1.726	.084	4	37.55	-.199	.84
	ไม่ใช่บัญชี	8	42.10			0	38.51		2
		4				3			
	รวม	9				7			
		3				5			

เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาที่เคยและไม่เคยได้รับความรู้ทางภาษีอากรมาก่อนที่มีต่อการหนีภาษี

นอกจากการเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างนักศึกษาหลักสูตรการบัญชีและนักศึกษาหลักสูตรอื่นแล้ว ผู้วิจัยยังได้เปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างนักศึกษาที่เคยและไม่เคยได้รับความรู้ทางภาษีอากรมาก่อนอีกด้วย ผลการวิเคราะห์เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการเปรียบเทียบระหว่างนักศึกษาหลักสูตรการบัญชีและนักศึกษาหลักสูตรอื่น คือ ก่อนเข้าร่วมโครงการนักศึกษาที่เคยและไม่เคยได้รับความรู้ทางภาษีอากรมาก่อนมีความเห็นแตกต่างกันในบางประเด็น แต่หลังเข้าร่วมโครงการไม่มีประเด็นใดเลยที่นักศึกษาทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นแตกต่างกัน โดยประเด็นที่นักศึกษาที่เคยและไม่เคยได้รับความรู้ทางภาษีอากรเห็นแตกต่างกันก่อนเข้าร่วมโครงการ ได้แก่ การที่ภาษีส่วนใหญ่ถูกนำไปใช้ในโครงการที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และการที่รัฐบาลไม่มีสิทธิเรียกเงินจากประชาชนมากเท่าที่เป็นอยู่ (แสดงในตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการหนีภาษีระหว่างนักศึกษาที่เคยและไม่เคยได้รับความรู้ทางภาษีอากรมาก่อน

คำถาม	นักศึกษา	ก่อนเข้ารับการอบรม				หลังเข้ารับการอบรม			
		N	Mean Rank	Z	p-value	N	Mean Rank	Z	p-value
1. การหนีภาษีไม่ถือว่าเป็นผิดถ้ารัฐบาลจัดเก็บภาษีในอัตราที่สูงเกินไป	เคย	7 6	47.20	-.157	.875	6 0	39.02	-.853	.394
	ไม่เคย	1 7	46.09			1 5	33.93		
	รวม	9 3				7 5			
2. การหนีภาษีไม่ถือว่าเป็นผิดถ้าระบบการจัดเก็บภาษีไม่ยุติธรรม	เคย	7 6	46.62	-.293	.770	6 0	37.59	-.333	.739
	ไม่เคย	1 7	48.71			1 5	39.63		
	รวม	9 3				7 5			
3. การหนีภาษีไม่ถือว่าเป็นผิดถ้าภาษีส่วนใหญ่ถูกนำไปใช้โดยไร้ประโยชน์	เคย	7 6	47.99	-.760	.447	6 0	37.75	-.206	.837
	ไม่เคย	1 7	42.59			1 5	39.00		
	รวม	9 3				7 5			
4. การหนีภาษีไม่ถือว่าเป็นผิดถ้าภาษีส่วนใหญ่ถูกใช้ไปในโครงการที่ไม่ถูกต้องทางศีลธรรม	เคย	7 6	46.37	-.485	.628	6 0	37.18	-.671	.502
	ไม่เคย	1 7	49.82			1 5	41.30		
	รวม	9 3				7 5			

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการหนีภาษีระหว่างนักศึกษาที่เคยและไม่เคยได้รับความรู้ทางภาษีอากรมาก่อน (ต่อ)

คำถาม	นักศึกษา	ก่อนเข้ารับการอบรม				หลังเข้ารับการอบรม			
		N	Mean Rank	Z	p-value	N	Mean Rank	Z	p-value
5. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดถ้าภาษีส่วนใหญ่ถูกนำไปใช้ในโครงการที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท่าน	เคย	7 6	50.98	-3.079	.002*	6 0	37.76	-.199	.842
	ไม่เคย	1 7	29.21			1 5	38.97		
	รวม	9 3				7 5			
6. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดแม้ว่าอัตราภาษีจะไม่สูงเพราะรัฐบาลไม่มีสิทธิเรียกจ่ายเงินจากประชาชนมากเท่าที่เป็นอยู่	เคย	7 6	49.85	-2.198	.028*	6 0	38.73	-.604	.546
	ไม่เคย	1 7	34.26			1 5	35.10		
	รวม	9 3				7 5			
7. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดถ้าภาษีส่วนใหญ่ถูกนำไปใช้ในโครงการที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท่าน	เคย	7 6	49.04	-1.576	.115	6 0	37.77	-.193	.847
	ไม่เคย	1 7	37.88			1 5	38.93		
	รวม	9 3				7 5			
8. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดถ้าทุกคนในสังคมต่างก็หนีภาษี	เคย	7 6	49.40	-1.976	.048	6 0	39.90	- 1.641	.101
	ไม่เคย	1 7	36.26			1 5	30.40		
	รวม	9 3				7 5			

ตารางที่ 5 (ต่อ) เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการหนีภาษีระหว่างนักศึกษาที่เคยและไม่เคยได้รับความรู้ทางภาษีอากรมาก่อน

คำถาม	นักศึกษา	ก่อนเข้ารับการอบรม				หลังเข้ารับการอบรม			
		N	Mean Rank	Z	p-value	N	Mean Rank	Z	p-value
9. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดถ้าเงินภาษีส่วนใหญ่ตกอยู่ในมือของนักการเมืองที่ทุจริตและพวกพ้อง	เคย	7 6	47.81	-.620	.535	6 0	37.19	-.658	.511
	ไม่เคย	1 7	43.38			1 5	41.23		
	รวม	9 3				7 5			
10. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดแม้ว่าภาษีจะถูกนำไปใช้อย่างเหมาะสม	เคย	7 6	47.96	-.753	.451	6 0	39.28	-1.086	.277
	ไม่เคย	1 7	42.71			1 5	32.90		
	รวม	9 3				7 5			
11. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดถ้าการหนีภาษีนั้นมีโอกาสถูกจับได้น้อย	เคย	7 6	48.78	-1.392	.164	6 0	39.17	-.990	.332
	ไม่เคย	1 7	39.03			1 5	33.33		
	รวม	9 3				7 5			
12. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดถ้าภาษีบางส่วนถูกนำไปใช้เพื่อสนับสนุนสงครามที่ท่านเห็นว่าไม่สมควร	เคย	7 6	47.54	-.417	.677	6 0	37.79	-.175	.861
	ไม่เคย	1 7	44.59			1 5	38.83		
	รวม	9 3				7 5			

ตารางที่ 5 (ต่อ) เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการหนีภาษีระหว่างนักศึกษาที่เคยและไม่เคยได้รับความรู้ทางภาษีอากรมาก่อน

คำถาม	นักศึกษา	ก่อนเข้ารับการอบรม				หลังเข้ารับการอบรม			
		N	Mean Rank	Z	p-value	N	Mean Rank	Z	p-value
13. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดถ้าท่านไม่สามารถจ่ายภาษีได้	เคย	7 6	47.97	-.750	.453	6 0	37.64	-.296	.767
	ไม่เคย	1 7	42.65			1 5	39.43		
	รวม	9 3				7 5			
14. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดแม้ว่าการที่ท่านจ่ายภาษีน้อยจะทำให้ผู้อื่นต้องเสียภาษีมากขึ้น	เคย	7 6	49.28	-1.766	.077	6 0	38.58	-.488	.626
	ไม่เคย	1 7	36.82			1 5	35.67		
	รวม	9 3				7 5			
15. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดแม้ว่าภาษีส่วนใหญ่ถูกนำไปใช้ในโครงการที่มีประโยชน์	เคย	7 6	48.19	-.926	.355	6 0	38.59	-.492	.623
	ไม่เคย	1 7	41.68			1 5	35.63		
	รวม	9 3				7 5			
16. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดตามหลักศาสนาของท่าน	เคย	7 6	47.70	-.544	.587	6 0	39.63	-1.363	.173
	ไม่เคย	1 7	43.88			1 5	31.50		
	รวม	9 3				7 5			

ตารางที่ 5 (ต่อ) เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการหนีภาษีระหว่างนักศึกษาที่เคยและไม่เคยได้รับความรู้ทางภาษีอากรมาก่อน

คำถาม	นักศึกษา	ก่อนเข้ารับการอบรม				หลังเข้ารับการอบรม			
		N	Mean Rank	Z	p-value	N	Mean Rank	Z	p-value
17. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดถ้าท่านไม่ได้รับความเป็นธรรมจากรัฐบาลเนื่องจากศาสนา เชื้อชาติ หรือชาติพันธุ์ของท่าน	เคย	7 6	47.61	-.467	.641	6 0	39.54	-1.274	.203
	ไม่เคย	1 7	44.29			1 5	31.83		
	รวม	9 3				7 5			
18. การหนีภาษีไม่ถือว่าผิดถ้ารัฐบาลลงโทษประชาชน เพราะการความเห็นทางการเมืองที่แตกต่างกัน	เคย	7 6	47.72	-.552	.581	6 0	38.68	-.566	.571
	ไม่เคย	1 7	43.79			1 5	35.27		
	รวม	9 3				7 5	39.02		

สรุปและอภิปรายผล

เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการหนีภาษีพบว่า ความเห็นโดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างไม่เห็นด้วยต่อการหนีภาษีทั้งก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ ซึ่งเมื่อนำข้อมูลความคิดเห็นของนักศึกษาก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการมาเปรียบเทียบกันพบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นต่อการหนีภาษีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการเข้าร่วมโครงการนี้ทำให้นักศึกษาไม่เห็นด้วยมากขึ้นต่อการหนีภาษี สะท้อนให้เห็นถึงการประสบความสำเร็จในการดำเนินโครงการนี้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Eriksen K. and Fallan L. (1996) ที่ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาสาขาบริหารธุรกิจ ก่อนและหลังการเข้าเรียนวิชาที่เกี่ยวข้องกับภาษีอากร พบว่านักศึกษามีทัศนคติที่ดีขึ้นต่อการเสียภาษี และเห็นถึงความสำคัญของปัญหาที่จะตามมาจากการหนีภาษีมากขึ้น

นอกจากนี้ในการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการหนีภาษีทั้งก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการพบว่าความคิดเห็นเป็นไปในรูปแบบคล้ายคลึงกันกล่าวคือก่อนเข้าร่วมโครงการนักศึกษามีความคิดเห็นแตกต่างกันบ้างในบางประเด็น แต่หลังเข้าร่วมโครงการนักศึกษามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่าการเข้าร่วมโครงการทำให้นักศึกษาทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นต่อการหนีภาษีไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งเน้นย้ำให้เห็นว่าโครงการนี้เป็นโครงการที่ดี ที่ทำให้นักศึกษาที่ไม่มีความรู้ด้านภาษีหรือมีความรู้ด้านภาษีน้อยมีทัศนคติที่ดีต่อการเสียภาษีมากขึ้น โดยงานของ มนัส มนกุลกิจ (2552) พบว่า ปัญหาสำคัญของการจัดเก็บภาษีคือ ผู้เสียภาษีมักหนีภาษีในทางลับ มีพฤติกรรมในการหนีภาษี และการขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องภาษีอากร จึงไม่เห็นถึง

ประโยชน์และผลตอบแทนของการเสียภาษี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศนีย์ ชัยพัฒน์ (2546) ที่พบว่า ความรู้ความเข้าใจในทางภาษีอากรของประชาชนมีความสำคัญมาก หากประชาชนผู้เสียภาษีมีความรู้ความเข้าใจทางภาษีอากรจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานให้สัมฤทธิ์ผลตามนโยบายของกรมสรรพากรเป็นอย่างมาก

ผู้วิจัยจึงเห็นว่าโครงการนี้เป็นโครงการที่มีประโยชน์มาก ที่จะช่วยให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีความเข้าใจและเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเสียภาษี ซึ่งควรให้มีการขยายโครงการไปยังสถาบันการศึกษาต่างๆ โดยเฉพาะในหลักสูตรที่นักศึกษาไม่ได้รับความรู้ทางภาษีอากรมาก่อน เพราะนักศึกษาเป็นกลุ่มประชากรที่เป็นกำลังสำคัญที่จะสร้างรายได้หลักให้กับประเทศ และเป็นผู้เสียภาษีต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการได้รับการอบรมหรือความรู้เกี่ยวกับภาษีอากรทำให้นักศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อการเสียภาษีมากขึ้น ดังนั้นสถาบันการศึกษาจึงควรสนับสนุนให้นักศึกษาได้รับความรู้เกี่ยวกับภาษีอากร โดยอาจจะร่วมมือกับกรมสรรพากรซึ่งเป็นหน่วยงานที่ดูแลด้านภาษีอากรโดยตรงมาเป็นผู้ให้ความรู้ หรืออาจกำหนดเนื้อหาความรู้ด้านภาษีอากรเป็นส่วนหนึ่งของรายวิชาในหลักสูตร หรืออาจจัดเป็นกิจกรรมเพิ่มเติมให้กับนักศึกษา เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ และมีทัศนคติที่ดีต่อการเสียภาษี นอกจากนี้ควรขยายขอบเขตกลุ่มผู้ที่เข้ารับการอบรมไปยังประชาชนผู้มีหน้าที่เสียภาษีทุกกลุ่มอาชีพด้วย เพราะความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษีอากรของประชาชนมีผลต่อประสิทธิภาพการเก็บภาษีเพื่อใช้ในการพัฒนาประเทศ

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม. (2518). ทำไมคนไทยจึงไม่ยอมเสียภาษี. กรุงเทพฯ: สรรพากรศาสน์.
- มนัส มนุกุลกิจ. (2552). ประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของสำนักงานสรรพากรพื้นที่กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทศนีย์ ชัยพัฒน์. (2546). ปัญหาและแนวทางแก้ไขระบบการกำกับดูแลผู้เสียภาษีของสำนักงานสรรพากรจังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา
- สมคิด บางโม. (2557). การภาษีอากร. กรุงเทพฯ: บริษัท วิทย์พัฒน์ จำกัด.

ภาษาต่างประเทศ

- Eriksen K. and Fallan L. (1996). Tax knowkedge and attitudes towards taxation; A report on a quasi-experiment. *Journal of Economic Psychology*, 17, 387-402.
- McGee R. (2006a). The ethics of tax evasion: A case study of Thailand, Andreas School of Business Working Paper, Barry University
- McGee R. (2006b). A Survey of Vietnamese Opinion, Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=934646> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.934646>

- McGee R., Alijaaidi K. S. and Musaibah A. S. (2012). The ethics of tax evasion: A survey of administrative sciences' students in Yemen. *International Journal of Business and Management*, 7(16), 1-12.
- Tsakumis G. T., Curatola A. P. and Porcano T. M. (2007). The relation between national cultural dimensions and tax evasion. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 16, 131-147.